

RIGSOMBUDSMANDEN I GRØNLAND

Samtlige ministerier mv.

Dato: 12. september 2017

Indberetning fra rigsombudsmanden i Grønland

Politik og økonomi

Efterårssamling

Grønlands landsting, Inatsisartut, indleder 22. september sin efterårssamling. Samlingen løber over 30 mødedage og forventes afsluttet 16. november.

Der er på dagsordenen optaget 35 forslag fra Naalakkersuisut og 29 medlemsforslag. Inatsisartut skal under samlingen bl.a. behandle forslag til finanslov, forslag til fiskerilov, ny alkohollov og ændring af konkurrenceloven med henblik på at skabe bedre regulering af markeder på teleområdet.

Siumut landsmøde

Partiet Siumut afholdt 26.-28. juli landsmøde i Sisimiut. Der var på forhånd stor interesse for mødet, fordi partiets formand, Kim Kielsen, var blevet udfordret af tidl. medlem af Naalakkersuisut Vittus Qujaukitsoq. Qujaukitsoq stillede op til formandsposten efter en længere strid om mål og retning i partiet, herunder ikke mindst i spørgsmålet om selvstændighed. En foreløbig kulmination i striden nåedes i foråret, da Qujaukitsoq trådte ud af Naalakkersuisut efter at have fået indskrænket sin portefølje – se herom i indberetning af juni 2017.

På mødet genvalgtes Kim Kielsen til formand med 48 stemmer mod 19 stemmer til Vittus Qujaukitsoq.

Spørgsmålet om takten i selvstændighedsprocessen var til debat på landsmødet. Qujaukitsoq-fløjen ønskede en hurtig proces og en fast dato for selvstændighed. På mødet besluttedes det at lægge sig fast på en langsommere og grundigere proces, bl.a. under henvisning til, at der mangler viden om de økonomiske og

ressourcemæssige konsekvenser af overtagelse af de sagsområder, som varetages af staten. Det besluttedes videre at afvente resultatet af Forfatningskommissionens arbejde.

De økonomiske forudsætninger for selvstændighed var til debat, og der var enighed om at pege på udvikling af fiskeriet og højnelse af uddannelsesområdet som væsentlige elementer.

Partiet udtalte sin støtte til etablering af større landingsbaner i Ilulissat, Nuuk og Qaqortoq og mindre landingsbaner i mindre byer som Qasigiannugit og Uummannaq.

Det besluttedes endvidere, at Siumut ikke længere vil tillade dobbeltmandater.

Under mødet valgtes ny hovedbestyrelse for partiet. Ny politisk næstformand er Karl Kristian Kruse, mens Evelyn Frederiksen valgtes til organisatorisk næstformand. Til hovedbestyrelsen valgtes endvidere Vivian Motzfeldt, Bernhardt Olsen og Hans Karlsen.

I en kommentar i Nanoq Media til landsmødets beslutning om en langsommere takt mod selvstændighed udtalte formanden for koalitionspartiet Partii Naleraq, Hans Enoksen, at han fandt beslutningen ”skuffende”: ” Det, synes jeg, er meget skuffende, da jeg ved, at Siumut altid har arbejdet ihærdigt for selvstændighed og statsdannelse”. Enoksen har derfor bebudet, at hans parti nu vil intensivere arbejdet for selvstændighed, og han peger på, at Grønland bør blive selvstændigt i 2021 – dvs. i 300-året for Hans Egedes ankomst til Grønland.

Finanslov 2018

Naalakkersuisoq for finanser Aqqaluaq B. Egede (IA) præsenterede ultimo august Naalakkersuisuts finanslovsforslag for 2018. Det fremgår af forslaget, at Naalakkersuisut på baggrund af tal fra Økonomisk Råd forventer, at væksten i Grønlands økonomi aftager i 2018, efter der var meget høj vækst i 2016.

Økonomisk Råd forventer således en vækst i økonomien i 2018 på omkring to pct. mod mellem 7-8 pct. i 2016. Naalakkersuisut skriver dog i sit forslag, at anlæg af nye lufthavne samt nye råstofprojekter kan være med til at skabe en større vækst i 2018 end forudset af Økonomisk Råd.

Naalakkersuisut lægger op til et overskud på 8,6 mio. kr. i 2018 ud af det samlede budget på næsten syv mia. kroner. Samlet set budgetteres der med et lille overskud over en fireårig periode. Efter mindre overskud i 2018 og 2019 budgetteres der med underskud i 2020 og 2021 på henholdsvis 1,2 mio. kr. og 12,1 mio. kr.

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget, at bloktilskuddet er steget med 100 mio. kr. efter pris- og lønregulering. Det er første gang siden 2009, at pris- og lønreguleringen har været højere i Danmark end i Grønland, således at værdien af bloktilskuddet er steget.

Aqqaluaq B. Egede fastslog under præsentationen, at de økonomiske perspektiver ser dystre ud. Der skal gennemføres reformer, der bidrager med 800 mio. kr., hvis økonomien skal hænge sammen i 2030. Naalakkersuisut agter derfor at gennemføre reformer på uddannelsesområdet, man vil fremme vækst og omstilling til flerstrengt økonomi, man vil modernisere og effektivisere den offentlige sektor og få flere borgere væk fra overførselsindkomster.

Sundhedsvæsenet og børne- og ungeområdet er prioriteret i finanslovsforslaget.

Naalakkersuisut fremsætter på Inatsisartuts efterårssamling forslag til ny fiskerilov (se nedenfor). Det oplystes, at konsekvenserne ikke er indarbejdet i finanslovsforslaget. Kritikere har peget på, at Naalakkersuisuts forslag til fiskerilov vil kunne medføre betydelige udgifter for landskassen.

Vedrørende finansiering af lufthavnsprojekterne fremgår det af finanslovsforslaget, at Naalakkersuisut forventer at kunne skyde ca. 840 mio. kr. i Kalaallit Airports A/S i de kommende år, i tillæg til de knap 300 mio. kr., som allerede er indskudt i selskabet. Disse midler skal findes gennem ekstraordinært udbytte fra Tele Greenland og Air Greenland, et engangsbeløb fra pensionskassen PFA Soraarnej, ubrugte anlægsmidler i 2017 og 2018 og indskud af landskassens overskud i 2016, 2017 og 2018. Naalakkersuisut forventer, at forlængelsen af landingsbaner i Nuuk og Ilulissat samt en ny lufthavn i Qaqortoq vil koste 3,6 mia. kr.

Forslag til fiskerilov

Naalakkersuisut fremlægger på Inatsisartuts efterårssamling forslag til en ny fiskerilov, som skal erstatte den eksisterende lov fra 1990. Naalakkersuisoq for fiskeri, Karl Kristian Kruse, forklarede på et pressemøde i august, at Naalakkersuisuts hensigt med forslaget er at bekæmpe uligheden i samfundet, sikre arbejdspladser og forbedre indtjeningsmuligheder for fiskere gennem en omfordeling af kvoterne.

Det anføres i selvstyrets egne bemærkninger til lovforslaget, at den påtænkte omfordeling af kvoterne forventes at have en negativ effekt på op mod 300 mio. kr. årligt, og at det vil skabe øget usikkerhed, mindre effektivitet og faldende beskæftigelse på sigt. Forslaget er blevet mødt med skarp kritik af Grønlands Erhverv (GE), af fisker- og fangerorganisationen KNAPK og af lønmodtagerorganisationen SIK. Organisationerne peger bl.a. på, at flere tiltag i loven vil spænde ben for investeringer i nyt udstyr samtidig med, at det kystnære

fiskeri vil få en større andel af kvoterne. Begge dele vil skabe flere arbejdspladser i fiskeriet, fordi bådene er mindre og ældre og kræver mere mandskab, men det vil også gøre fiskeriet ineffektivt, hvilket vil koste både landskassen og erhvervslivet tabte indtægter.

Naalakkersuisoq Karl Kristian Kruse har til de grønlandske medier udtalt, at den politiske hensigt med forslaget er den vigtigste: det handler om at fordele overskuddet fra fiskeriet ud på flere fiskere og skabe flere arbejdspladser i fiskeriet, uanset omkostningerne.

Lovforslaget skal førstebehandles under efterårssamlingen, mens 2. og 3. behandlingen skal ske på forårssamlingen 2018.

Nationalbanken: analyse

Nationalbanken publicerede i august måned en analyse af Grønlands økonomi. Analysen peger på, at skønt der har været en stærk økonomisk vækst i 2016 og 2017 - eksporten er steget markant siden 2015, væksten i bruttonationalproduktet (BNP) blev mere end firedoblet fra 2015 til 2016, og forbruget både hos Selvstyret og blandt befolkningen er steget de seneste år – så venter der store udfordringer forude. Det er primært fiskeriet, der sammen med større offentlige anlægsarbejder har båret fremgangen; og nedgang i priser og fangster vil derfor ramme samfundsøkonomien hårdt. Der er derfor behov for udvikling af en bredere erhvervsstruktur. En forudsætning herfor er generel fremgang i uddannelsesniveaet, og analysen peger her på, at fremgangen sker for langsomt, bl.a. på grund af et for lavt fagligt niveau i folkeskolen.

Finanspolitikken er ikke holdbar. Andelen af mennesker i den erhvervsaktive alder vil falde, og der bliver flere ældre, med det til følge, at udgifterne til blandt andet pensioner og hospitaler vil stige.

Med hensyn til de store anlægsprojekter vurderer analysen, at det formentlig ikke vil være rentabelt at bygge mere én lufthavn mod de påtænkte tre i Nuuk, Ilulissat og Qaqortoq. Der er derfor risiko for, at Kalaallit Airports A/S ikke vil kunne finansiere forrentning og afskrivning gennem brugerbetaling, hvorefter byrden vil blive væltet over på selvstyret. Planerne om et større byudviklingsprojekt, Siorarsiorfik, i Nuuk, giver også anledning til bekymring, idet en samtidig gennemførelse af lufthavns- og byudviklingsprojekterne vil kunne føre til flaskehalse og øgede udgifter på bygge- og anlægsområdet.

Samlet konkluderes det, at det vil være vanskeligt at realisere ønsker om selvstændighed ved en videreførelse af den førte finanspolitik.

Analysen kan ses på www.nationalbanken.dk.

Grønlandsbanken halvårsregnskab

Grønlandsbanken præsenterede medio august sit halvårsregnskab, som udviser det hidtil bedste resultat med et overskud på 73,8 mio. kr. Til sammenligning udviste regnskabet for første halvår af 2016 et resultat på 47,7 mio. kr.

Resultatet skyldes bl.a. en stigning i bankens udlån, som er steget med 9,1 pct. i forhold til de første seks måneder af sidste år. Forventningerne til årsresultatet er opjusteret til et overskud på 135-145 mio. kr.

Grønlandsbanken fejrede i august 50 års jubilæum. I forbindelse med jubilæet donerede Grønlandsbanken en skulptur, udført af kunstneren Naja Rosing Asvid, og der blev afholdt kaffemik for befolkningen i alle bankens filialer.

Hellefisk og torsk – nedgang i fiskeriet

I første halvdel af i år har fiskere og fangere i områderne omkring Diskobugten, Uummannaq og Upernavik fanget 5.000 tons hellefisk mindre end i samme periode sidste år, og de fangede fisk er mindre end tidligere. Det har påvirket driften af forarbejdningsanlæggene hos Halibut Greenland og Royal Greenland, der dog har kunnet opretholde en del af beskæftigelsen gennem øget indhandling af torsk. Nedgangen i hellefiskefiskeriet har været mærkbar i Qaasuitsup Kommunia, der har haft større udgifter til arbejdsmarkedsydelse end i samme periode sidste år, og der er på landsplan tilgået landskassen 5 mio. kr. mindre i hellefiskeafgifter i forhold til samme tidspunkt i 2016.

Grønlands Naturinstitut peger på, at der er sket en gradvis nedgang i biomassen og antallet af hellefisk over en tiårig periode. Derfor indstillede Naturinstituttet i 2015 og 2016 en kvote på 8000 tons hellefisk i Diskobugten. Det blev dog politisk besluttet, at kvoten skulle være på 9200 tons, og dette niveau er fastholdt, skønt Naturinstituttet for 2017 anbefalede en kvote på 6400 tons hellefisk.

Også det indenskærs torskefiskeri i Sydgrønland oplever nedgang, idet der i første halvår kun er indhandlet halvt så mange torsk som i samme periode i 2015 og 2016. Der er dog fortsat udenskærs forsøgsfiskeri i Sydgrønland, og torskebestanden ser ud til at være flyttet længere mod nord.

Naturkatastrofe

Erhvervshjælp og genhusning

Karratfjorden ved Uummannaq blev 17. juni ramt af et fjeldskred, der udløste en flodbølge. Beboerne i bygderne Nuugaatsiaq og Illorsuit blev umiddelbart efter katastrofen evakueret ved en koordineret og meget vel gennemført indsats med

deltagelse af Arktisk Kommando, Politiet, Beredskabsstyrelsen, selvstyret og Qaasuitsup Kommunia.

GEUS har bidraget med geologiske vurderinger af risikoen for nye fjeldskred og tsunamimodeller. På baggrund af disse vurderinger er det besluttet, at de to bygder fortsat betragtes som fareområder, og beboerne kan derfor ikke vende tilbage.

Der er efter katastrofen indkommet betydelige donationer fra Danmark, Grønland og udlandet. Grønlands Røde Kors KKK administrerer noget af støtten og har indtil videre anvendt godt 1 mio. kr. til indkøb af joller og fangstudstyr til de erhvervsfangere og -fiskere, som mistede deres udstyr under katastrofen. Røde Kors har endvidere oprettet et servicecenter i Uummannaq, som yder vejledning, praktisk hjælp og psykosocial hjælp til de evakuerede.

Naalakkersuisut har afsat 70 mio. kr. til genhusning af de evakuerede. Pengene skal gå til at opføre permanente boliger, opkøb af private boliger og renovering af eksisterende boliger, der er ejet af selvstyret eller Qaasuitsup Kommunia.

Naalakkersuisut lægger vægt på, at de evakuerede selv får mulighed for at beslutte, hvor de vil bo. Det er endvidere besluttet at nedskrive gælden til nul kroner for borgere, der har bygget medbygger- og selvbyggerhuse i de to evakuerede bygder. Ud af 62 evakuerede husstande mangler 26 husstande fortsat genhusning, ligesom der for mange udestår afklaring af beskæftigelsessituation.

Statsministeren meddelte den 14. august, at regeringen havde besluttet at søge Folketingets tilslutning til at støtte selvstyret med 30 mio. kr. til nye boliger og til at hjælpe de ramte med at skabe en ny tilværelse. Den 31. august tiltrådte Folketingets Finansudvalg aktstykke herom og dermed den endelige bevilling af midlerne.

De evakuerede borgere er generelt ved godt mod og har givet udtryk for taknemmelighed over den hjælp, de modtager. Ganske få kritiske røster har søgt at fremstille evakueringen af Illorsuit som et led i en skjult politik om nedlukning af bygder, i parallel med G60-politikken, hvorunder et større antal bygder blev lukket og befolkningen flyttet til byerne af rentabilitetshensyn. Naalakkersuisuts tilgang til indsatsen for de berørte, herunder især understregningen af, at man frit vil kunne vælge, hvor man ønsker at slå sig ned, har imidlertid fået kritikken til at forstumme.

Formanden for Naalakkersuisut har fulgt situationen tæt og har flere gange besøgt Uummannaq og afholdt borgermøder sammen med medlemmer af Naalakkersuisut og repræsentanter for kommunen og relevante myndigheder. Formanden har endvidere udtrykt stor påskønnelse af den indsats, der er ydet i forbindelse med katastrofen.

Råstoffer

Zink og bly – Citronen Fjord

Naalakkersuisoq for Råstoffer, Múte B. Egede, besøgte i august Citronen Fjord i Nordøstgrønland, hvor det australske selskab Ironbark siden 2016 har haft udvindingstilladelse til zink og bly. På turen deltog repræsentanter for Ironbarks kinesiske samarbejdspartner China Nonferrous, der skal stå for anlægsinvesteringerne.

Múte B. Egede vurderede efter sit besøg ved Ironbarks anlæg, at det, hvis den nødvendige investeringskapital kan findes, er realistisk, at minen i Citronen Fjord begynder at producere indenfor to til fire år, under forudsætning af, at priserne på zink fortsat vil være på et højt, stabilt niveau.

Guld – Nalunaq

Guldminen i Nalunaq ved Nanortalik lukkede i 2013, da selskabet Angel Mining gik i betalingsstandsning efter et drastisk fald i guldpriserne. Minen er nu opkøbt af Alopex Gold Inc., og Naalakkersuisut har godkendt overdragelse af efterforskningslicensen til det ny selskab, der består af en del af de tidligere canadiske ejere og nye islandske ejere.

Selskabet har i sommerens løb gennemført en række undersøgelser med henblik på at fastslå minens potentiale. Skulle undersøgelserne give positivt resultat, skal selskabet ansøge om at starte en ny mineproduktion.

Alopex Inc. vil desuden undersøge området omkring Taartooq ved Arsuk, hvor der tidligere er kortlagt guldforekomster.

Nalunaq-minen beskæftigede frem til lukningen 60 personer.

Uran – Kvanefjeldet

Greenland Minerals and Energy skal foretage yderligere miljøundersøgelser, før selskabet kan aflevere sin ansøgning om en udnyttelsestilladelse. Det fremgår af en artikel i avisen AG, at selvstyret har anmodet om opdatering af selskabets VVM-redegørelse med yderligere undersøgelser af blandt andet støvspredningen fra grusgraven og bearbejdningen, påvirkningen af vandmiljøet og håndteringen og placeringen af såkaldt tailings (restprodukter).

Når GME har lavet VVM rapporten færdig, skal den i offentlig høring. Først herefter vil Naalakkersuisut kunne tage stilling til en ansøgning om udnyttelsestilladelse.

Infrastruktur

Fragtproblemer

Royal Arctic Line har over sommeren haft store vanskeligheder med at levere fragt. Indførsel af nye systemer og processer har betydet, at containere enten ikke er blevet lastet, er blevet fejlhåndteret eller er blevet sat af i en forkert by. Problemerne har bl.a. haft betydning for detailhandlen, som ikke har kunnet skaffe varer, og det har påvirket byggeriet, som ikke har modtaget de nødvendige materialer. Dette har især været kritisk i Nordgrønland, hvor byggesæsonen er kort.

Royal Arctic Line, som har enekoncession til al søtransport af gods til og fra Grønland og mellem de grønlandske byer og bygder, har iværksat et større arbejde for at afhjælpe problemerne. Selskabets egen kvalitetsmåling primo september viser en fejlprocent på 0,8.

Søkabelforlængelse

Tele Greenland er gået i gang med en ca. 680 km lang forlængelse af søkablet fra Nuuk til Maniitsoq, Sisimiut og Aasiaat. Søkablet giver brugerne en mere stabil og billigere adgang til internettet.

Det eksisterende Greenland Connect-kabel kommer fra Island, går til Qaqortoq og fortsætter til Nuuk og Canada. Når udvidelsen er tilendebragt, vil kablet have en samlet længde på 5.278 km.

Søkablet kan ikke føres frem til Ilulissat på grund af ismængderne i Diskobugten, men det vil være muligt at opgradere radiokæden mellem Aasiaat og Ilulissat til høj datakapacitet.

Det er foreløbig kun byerne på strækningen, der får glæde af søkablet, mens bygderne kan se frem til bedre internetadgang i 2020.

Pilotprojekt for grønne bygder

Det selvstyrejede energiforsyningselskab Nukissiorfiit indviede i slutningen af juli Grønlands første hybrid-energianlæg, der kombinerer solenergi, vindkraft, et stort batteri og en dieselgenerator. Anlægget, som er placeret i Igaliko i Sydgrønland, er et pilotprojekt med henblik på at skaffe grøn energi til bygderne.

Omkring 60 pct. af den energi, Nukissiorfiit sælger, kommer fra vandkraftværker, men det er kun byerne, der er aftagere af grøn energi, mens bygderne generelt modtager energi fra dieselgeneratorer.

Hvis projektet bliver en succes, vil kombinationen af sol, vind, batteri og dieselgenerator blive testet i andre bygder i 2017 og 2018, så der kan opbygges et beslutningsgrundlag for en eventuel udrulning i større skala i fremtiden.

Sydgrønland på UNESCOs verdensarvsliste

Kulturlandskabet Kujataa i Sydgrønland blev i juli optaget på UNESCO's verdensarvsliste. Det er det andet område i Grønland, der optages på listen, idet Ilulissat isfjord har været verdensarvsområde siden 2004.

Verdensarvsområdet Kujataa omfatter 350 kvadratkilometer og består af fem delområder i fjordsystemet omkring Tunulliarfik og Igaliku Fjord, hvor først nordboere og senere inuit omskabte landskabet for at drive landbrug og fangst. Området beskrives blandt andet som det tidligste eksempel på landbrug i Arktis og nordboernes bosættelser uden for Europa.

Optagelsen på listen markerer kulminationen på flere års arbejde i kommunen og selvstyret, og nyheden blev modtaget med stor tilfredshed i Grønland, idet det forudses, at det vil medføre en stigning i turismen til området. Der forestår nu et større arbejde med at gøre den ny status synlig for medier og turismeoperatører og skabe øget tilgængelighed til området.

Navne

Dødsfald

Landsommer **Søren Søndergaard Hansen** afgang 21. august ved døden efter kort tids sygdom i en alder af 60 år.

Søren Søndergaard Hansen virkede gennem hele sin karriere aktivt for udviklingen af det grønlandske retssystem og deltog bl.a. i retsvæsenkommissionens arbejde 1994-2004.

Søren Søndergaard Hansen kunne i år fejre 20 års jubilæum som landsdommer.

Søren Søndergaard Hansen var indtil sin død formand for blandt andet Pressenævnet og Offererstatningsnævnet. Han blev i 2011 tildelt ridderkorset af 1. grad af Dannebrogordenen.

Sekretariatschef

Departementet for Selvstændighed har ansat **Johan Lund Olsen** som sekretariatschef for Forfatningskommissionen.

Johan Lund Olsen, som er socialrådgiveruddannet, kommer fra en stilling som afdelingschef i Departementet for Sociale Anliggender, hvor han stod i spidsen for Selvstyrets tilsynsenhed.

Johan Lund Olsen var medlem af Landstinget for Inuit Ataqatigiit (IA) i perioden 1991-2009. I denne egenskab deltog han i arbejdet i den grønlandske selvstyrekommision fra 2000 til 2003 og i den grønlandsk-danske selvstyrekommision fra 2005 til 2008. Han var landsstyremedlem for Infrastruktur, Boliger og Miljø 2003 og landsstyremedlem for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked 2003-2006, og han sad i Folketinget i perioden 2014-2015 som stedfortræder for Sara Olsvig.

Sygemelding

Naalakkersuisoq for selvstændighed, udenrigsanliggender og landbrug, **Suka K. Frederiksen**, er sygemeldt frem til 25. september. Under hendes fravær varetages ansvarsområderne af naalakkersuisoq for fiskeri og fangst Karl Kristian Kruse.

Barsel

Naalakkersuisoq for sociale anliggender, familie, ligestilling og justitsvæsen, **Sara Olsvig** (IA), nedkom 24. juli med en dreng. Sara Olsvig har holdt en kort barselsorlov, hvorunder hendes opgaver er blevet varetaget af partifællen Agathe Fontain, som er naalakkersuisoq for sundhed og nordisk samarbejde.

Landslæge

Naalakkersuisut har ansat **Henrik L. Hansen** som landslæge med tiltræden 1. oktober.

Henrik L. Hansen kommer fra en stilling som ledende embedslæge i Region Syddanmark og fungerende landslæge på Færøerne.

Henrik L. Hansen er speciallæge i samfundsmedicin og har en Ph.D.-grad inden for epidemiologi og statistik. Landslægens opgave er blandt andet at overvåge og følge udviklingen i befolkningens sundhedstilstand, at rådgive andre myndigheder om sundhedsmæssige forhold og at føre tilsyn med kommunernes og sundhedsvæsenets institutioner og det sundhedsfaglige personale.

Landslægeembedet udarbejder også vejledninger til sundhedspersonalet, sagsbehandler sundhedsfaglige patientklager og udsteder grønlandsk autorisation til sygeplejersker.

Med venlig hilsen

Mikaela Engell